

УДК 331.5.024.5

Л. Ю. Семенова,
к. е. н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці,
Дніпропетровська державна фінансова академія

ЗАЙНЯТІСТЬ МОЛОДІ ЯК НАЙВАЖЛИВІША СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

L. Semenova,
Ph.D. Associate Professor of Human Resources Management and Labour Economics,
Dnipropetrovsk State Finance Academy

EMPLOYMENT OF YOUNG PEOPLE AS THE SIGNIFICANT PART OF STATE YOUTH POLITICS IN UKRAINE

Розглянуто актуальну проблему в Україні щодо державної політики в сфері забезпечення зайнятості та підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці та шляхи її вирішення на регіональному рівні на прикладі Дніпропетровської області.

The actual problem in Ukraine about state policy in the sphere of employment and increase competitive ability of young people at the labor market and ways of it solution at the regional level by the example of Dnipropetrovsk region are considered.

Ключові слова: державна молодіжна політика, безробіття, забезпечення зайнятості молоді, ринок праці, конкурентоспроможність молоді на ринку праці, мотивація молоді до праці, професійна підготовка молоді.

Key words: state youth politics, unemployment, youth employment, labor market, competitiveness youth in the labor market, the motivation of young people to work, training for young people.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Протягом останніх 20 років в Україні сформована законодавча база з питань соціального становлення і розвитку молоді, створені центральні і місцеві органи виконавчої влади, які забезпечують формування і реалізацію державної молодіжної політики в сфері зайнятості та професійної підготовки молоді, розроблено і забезпечено виконання державних і регіональних молодіжних програм, введено механізм підтримки молодіжного руху. Разом з тим актуальними залишаються низка проблем у молоді такі, які потребують вирішення і однією з яких є забезпечення зайнятості.

Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 р. визначає принципи, цілі і завдання, направлені на подальше забезпечення створення належних організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення і розвитку молоді.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Ще у V столітті до н.е. Сократ писав: "Нинішня молодь звикла до розкоші, вона відрізняється поганими манерами, зневажає авторитети, не поважає старших, діти сперечаються з дорослими, жадібно ковтають їжу, зводять з розуму вчителів" [12]. Саме цей вислів такого всесвітньо відомого філософа показує, що у всі часи молодь у період становлення та реалізації себе як особистості потребує пильної уваги та підтримки не лише з боку соціуму, а й з боку держави.

Молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально економічного прогресу.

Від здатності молоді бути активною творчою силою значною мірою залежить процес державотворення.

Окремі питання державного регулювання зайнятості, соціально-правових відносин, праці, соціального страхування досліджувались багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими науковцями, Е. Лібановою [9], Є. Качаном [5], А. Колотом [6], О. Грیشною [7], А. Мерзляком [11], Н. Дарченко [4], Н.Вишневною [1], С. Мельником [10], В.Петюхом [21], Дж.М. Кейнсом [3], Л.Ерхардом [29], П.Кууссі [8] та іншими. Практично всі вони, незважаючи на надзвичайно велику кількість наукових досліджень, відзначають, що теоретичні і практичні аспекти державної політики в сфері зайнятості населення, в тому числі особливо молоді на ринку праці недостатньо вивчені, не мають узагальненого характеру і рекомендацій. Останні п'ять років нестабільна політична і економічна ситуація в багатьох країнах світу негативно вплинула на ринок праці. Так, суспільство не було готовим до наслідків світової економічної кризи 2008—2010 рр., яка безпосередньо торкнулась і України, що призвело до масового звільнення працівників, ліквідації підприємств різної форми власності, несвоєчасних виплат заробітної плати, переорієнтації потреби відповідних фахівців на ринку праці. Тож спрогнозувати ситуацію хоча б на найближчу перспективу на ринку праці з наукової точки зору в таких умовах дуже складно або просто неможливо.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є розгляд питання реалізації державної молодіжної політики із забезпечення зайнятості молоді на регіональному рівні на прикладі Дніпропетровської області.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Нещодавно українська влада пишалася статистикою показників по безробіттю. За оцінками МОП (Міжнародної організації праці) [19] у 2013 р. цей показник знаходився на рівні 7,7 % від числа економічно активного населення країни, тоді як середньоєвропейський показник безробіття наблизився до 12 %. Зараз же у нас є всі шанси перегнати Європу. Зростання безробіття є наслідком економічного спаду, викликаного політичною ситуацією, особливо з листопада 2013 р. Це означає, що підприємства вимушені зменшувати витрати і в першу чергу видати на персонал. Уже в березні 2014 р. по багатьох галузях української економіки пройшла хвиля звільнень. Деякі банківські установи скоротили персонал на 15—30% або планують зробити це найближчим часом. Заощаджувати на заробітній платі державних службовців збирається і Уряд України, який має намір звільнити 24 тис. службовців, або 10% від їх загальної кількості, а в подальшому скорочення досягне 40% або 90 тис. осіб. Також планується звільнити майже 80 тис. службовців правоохоронних органів. Світова практика свідчить, що при зменшенні темпів розвитку економіки (а в Україні статистика вже про це свідчить) на 2 % кількість безробітних зростає приблизно на 2—2,5%. Теперішнє скорочення вітчизняної промисловості збільшить армію безробітних як мінімум на 5%, а показник безробіття досягне майже 13%. За останніми даними Держстату [17], кількість економічно активного населення України складає 21,98 млн осіб. Відповідно чисельність безробітних може сягнути 2,9 млн осіб. Офіційне безробіття буде зростати більшими темпами, ніж заявлено Урядом, тому що багато підприємств відправляють працівників у відпустку без збереження заробітної плати. Приховане безробіття найближчим часом може збільшитися в 3—5 разів (зараз 100 тис. осіб). Отже, перспектива як працевлаштування, так і збереження робочого місця в Україні є вельми непривабливою [17].

За інформацією Всесвітнього банку [15] і Міжнародної організації по міграції [18] в цей складний час зберегти роботу стає трудніше і в Європі, де рівень безробіття також коливається. В Греції не можуть знайти собі застосування майже 28% працездатного населення, в Іспанії більше 25%, в Італії — 13%. Росія збільшує обмеження на в'їзд для безвізових мігрантів (на їх рахунок повинно бути не менше 11,5 тис. грн.).

Слід відмітити, що серед громадян віком 15—70 років, які шукали основну чи додаткову роботу у 2012—2013 рр., кожен третій був молодю людиною віком 15—29 років. Виходячи з вищевикладеного, робимо висновок, що знайти собі роботу молоді надзвичайно складно, бо для працевлаштування обов'язковою умовою є наявність досвіду роботи і не менше ніж 1—3 роки за спеціальністю (а де ж його напрацювати?). В центрах зайнятості, як свідчить статистика, на обліку майже 50% молоді по відношенню до всіх зареєстрованих. Пропозиції — в основному низько кваліфікована, низькооплачувана робота або простіше — "малопрестижна". Крім того, закінчивши навчальний заклад (школу, коледж, професійно-технічне училище, вищий навчальний заклад) випускників чекає ще не одне тестування. І від того, наскільки добре вони його пройдуть залежатиме не тільки подальша кар'єра, а й особисте життя. Моло-

дим людям не треба також мати ілюзію, що після завершення навчання зразу знайдеться робота (за винятком долі), яка забезпечить зайнятість, бо потім буде нове тестування, щоб знову навчатись, аби підвищити кваліфікацію чи можливе підвищення на посаді, тобто безперервне навчання протягом трудового життя, бо змінюються технології, стандарти, обладнання, ринок праці.

Безробіття серед молоді в країнах Європейського Союзу (ЄС) за даними статистичного бюро Евростату [20] за лютий 2013 р складала 23,5%. У 2011 р. доля молоді в групі "ніде не вчиться і не працює" складала 12,9% від молоді у віці 15—24 роки в країнах ЄС, що дорівнює приблизно 7,5 млн молодих людей.

У більшості країн ЄС проблема безробіття серед молоді не була до теперішнього часу пріоритетом, за виключенням Великобританії та Франції. Загальна стратегія по боротьбі з безробіттям в рамках Євросоюзу формулювалась Європейською стратегією зайнятості, прийнятою у 1997 р. і Програмою "Молодь в русі" [2], прийнятою у 2010 р. Програма передбачала створення додаткових можливостей для пересування студентів у різні країни ЄС з європейськими державними центрами зайнятості, створення малого бізнесу, створення європейського механізму у надання студентських кредитів (до речі, у молодих європейських фахівців є можливість отримувати допомогу по безробіттю в іншій країні ЄС). Але в зв'язку з тим, що Європейська стратегія зайнятості не змогла суттєво скоротити молодіжне безробіття, європейські лідери створили спеціальний фонд по боротьбі з молодіжним безробіттям, виділивши для цього 5 млрд євро, хоча за оцінками МОП [19], такі кошти не вирішать проблему, бо як мінімум необхідно 21 млрд євро.

З метою створення належних умов для залучення молоді до соціально-економічних, політичних і інших громадських процесів Указом Президента України № 532/213 від 27 вересня 2013 року було затверджено Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 р. [24] (далі — Стратегія), реалізація якої має здійснитися в 3 етапи: перший — 2013—2015 рр., другий — 2016—2018 рр., і третій — 2019—2020 рр.

Одним із основних принципів Стратегії серед інших є пріоритетність реалізації молодіжних програм і ініціатив на вирішення актуальних проблем молоді та забезпечення її участі у формуванні і реалізації державної молодіжної політики та підвищення конкурентоспроможності на ринку праці шляхом вирішення певних заходів, які представлені на рисунку 1.

Одним з заходів реалізації державної молодіжної політики України в сфері зайнятості та підвищення конкурентоспроможності (рис. 2) є професійна орієнтація учнів 8—11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Шляхи розв'язання цієї та інших проблем у сфері зайнятості були визначені Програмою сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року [25], наприклад, удосконалення методів профорієнтаційної роботи з молоддю, підвищення мотивації заінтересованості молоді до оволодіння робітничими професіями.

Ця Програма також є основою для розроблення територіальних та місцевих програм зайнятості населення. Так, значну увагу розвитку професійно — технічної

Рис. 1. Заходи реалізації державної молодіжної політики України в сфері зайнятості та підвищення конкурентоспроможності

Джерело: Упорядковано автором на основі [24].

освіти у Дніпропетровській області приділено у регіональній цільовій програмі "Освіта Дніпропетровщини на 2013—2015 рр. [13] розроблену на підставі Указів Президента України №495 від 13.04.2011 "Про затвердження державної цільової програми розвитку професійно — технічної освіти на 2011—2015 рр." [22] та №926/2010 від 30.09.2010 р. "Про заходи, щодо пріоритетного розвитку освіти в Україні"[23], та ін., якою передбачено низку заходів з підвищення престижності робітничих професій, фахових знань і навичок та ін. На ці цілі планується витратити, за рахунок обласного бюджету, за 3 роки 11130 тис. грн., але в програмі не передбачені заходи з покращення матеріально-технічної бази закладів професійно-технічної освіти, яка відіграє велику роль при професійній підготовці кадрів, профорієнтаційна робота має вийти на новий рівень, щоб не трапилося ситуації, коли підуть робітники на пенсію разом із професією на пенсію не передавши його послідовникам. Необхідно покращити (створити) матеріальну базу існуючих професійно-технічних училищ, забезпечити навчання майбутніх, очікуваних фахівців на сучасних машинах, механізмах, обладнанні, які оснащені сучасними GPS навігацією, комп'ютерами, різними технологічними новинками. Чи не тому підприємства часто приховують вакансії від державних центрів зайнятості, аби не приймати на роботу людей, які перебувають на обліку і мають інші професійні характеристики, щоб потім підтягувати їх у процесі діяльності, хоч і розуміють, що це погрожує їм (за порушення діючого законодавства) сут-

тєвими витратами. Так, наприклад, у центри зайнятості в Дніпропетровській області (рис. 2) щорічно, починаючи з 2007 року, різко зменшується кількість підприємств, які надають свою інформацію про наявність вакансій.

Оскільки першим етапом реалізації Стратегії передбачалося розробка і затвердження регіональних програм реалізації державної молодіжної політики Дніпропетровщина першою в Україні визначила дорожню карту розвитку молодіжної політики. Її проект пройшов через чисельні дискусії та обговорення у студентських колективах та молодіжних організаціях. Загалом це більше ніж 70 дискусій та більше 200 пропозицій по тексту Стратегії. Проект обговорювався 1,5 місяці і фінальні дискусії відбулися на обласному молодіжному форумі який зібрав рекордну для історії регіону кількість учасників — понад 450 молодих людей з усіх районів та міст Дніпропетровської області. Мета нової молодіжної політики — забезпечити молоді впевнений старт. Стратегія виділяє 6 напрямів, основними з яких є:

— підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці, що передбачає розвиток освітніх можливостей та можливостей набуття молоддю людиною досвіду необхідного для успішної кар'єри;

— розвиток інноваційної активності молоді, що передбачає створення можливостей для науково-технічної творчості та розвитку молодіжного підприємництва.

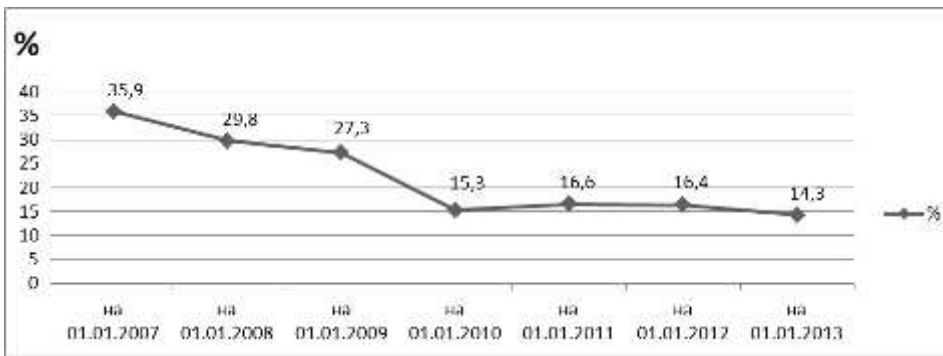

Рис. 2. Стан подання підприємствами установами та організаціями інформації про наявність вакансій та вільних робочих місць станом на початок 2007—2013 рр. (у відсотках до кількості юридичних осіб зареєстрованих у службі зайнятості) у Дніпропетровській області

Джерело: упорядковано автором [16].

Ефективна молодіжна політика — один з найважливіших інструментів розвитку області, зростання добробуту її громадян і вдосконалення суспільних відносин. Обласною Державною Адміністрацією розпорядженням від 18 грудня 2013 року № Р-1074/0/3-13 затверджено регіональну стратегію розвитку молодіжної політики Дніпропетровської області на 2014 — 2020 роки "молоді впевнений старт", яка передбачає досягнення своєї мети до 2023 року [26].

У таблиці 1 зображено статистичні дані, які розкривають положення молоді на ринку праці.

Регіональна цільова соціальна програма (далі — Програма) "Молодь Дніпропетровщини на 2012—2021 рр." [13] затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради № 239 -11 від 03.02.2012 р., до якої вносяться зміни і доповнення, викликані змінами законодавства та іншими факторами, передбачає серед голов-

них завдань і заходів створення сприятливих умов для забезпечення зайнятості молоді, її інтелектуального самовдосконалення, творчого розвитку особистості, збільшення кількості працевлаштованої молоді на 10% в порівнянні із попереднім роком, та досягнення позитивних зрушень у розв'язанні проблем тощо.

Основними показниками ринку праці в області до 2017 року (табл. 2) передбачається збільшення рівня зайнятості молоді віком 15—24 роки у 2017 році (37,9%) у порівнянні до 2011 року (35,9%) на 2%, а рівень безробіття, визначений за методологією МОП у % до чисельності економічно — активного населення скоротити у 2017 році (11,1%) проти 2011 року (13,2%) на 2,1% [27].

Перелік завдань заходів цільової соціальної програми молодь Дніпропетровщина на 2012—2021 рік включає низку заходів для сприятливих умов по забезпеченню зайнятості молоді (табл. 3).

Як бачимо з таблиці 3, всі заходи фінансуються із обласного бюджету, причому в другому етапі програми заплановано збільшення у середньому на рік як кількість заходів, так і обсяг фінансування, особливо на організацію та проведення у містах області (саме у містах) "Днів зайнятості", "Ярмарків вакансій" та ін. Це свідчить про те, що всі ці заходи будуть лише частково виконані, бо органи місцевого самоврядування із сьогоденніми їх повноваженнями практично не мають впливу на вирі-

Таблиця 1. Молодь на ринку праці

Об'єкт дослідження/ роки	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Звернулось з питань працевлаштування	72819	78048	68231	60108	61593	63267
Питома вага молоді в загальній чисельності незайнятого населення	48,4	48,1	47,9	50,0	50,5	50,8
Працевлаштовано	39892	38848	17441	23386	25759	27370
Питома вага працевлаштування	54,8	49,8	25,6	38,9	41,8	43,3
Одержали статус безробітного	38684	42230	52466	41856	41184	40253
У % до загальної чисельності безробітних	41,1	41,4	45,4	46,5	45,8	44,7
Вивільнено молоді з підприємств	1501	1452	3878	1129	1570	2020
Питома вага в загальній чисельності вивільнених	21,7	20,9	31,5	21,4	25,4	25,1
Проходило проф. навчання	7173	6954	4526	6507	7067	10774
У % до загальної чисельності незайнятої молоді	9,9	8,9	6,6	10,8	11,5	17,0
Пройшли проф. навчання	5507	5243	3655	4883	5467	4964
У % до загальної чисельності незайнятої молоді	7,6	6,7	5,4	8,1	8,9	7,8

Джерело: [17].

Таблиця 2. Основні показники ринку праці до 2017 року (прогноз)

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Рівень зайнятості у відсотках до чисельності населення віком 15-24 роки	35,9	36,4	36,9	37,0	37,3	37,5	37,9
Рівень безробіття, визначений за методологією МОП у % до чисельності економічно активного населення віком 15-24 роки	13,2	12,8	12,5	12,1	11,9	11,4	11,1

Джерело: Програма зайнятості населення Дніпропетровської області на 2012—2017 р. [27].

Таблиця 3. Створення сприятливих умов для забезпечення зайнятості молоді

Найменування	Роки	Заг. фінансування	Кіл-ть заходів за роками Фінансування тис. гр.					Усього	
			2012	2013	2014	2015	2016	1 етап	2 етап
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Організація та проведення у містах області «днів зайнятості», «ярмарків вакансій» для молоді, яка закінчила навчання, або навчається у середніх загальноосвітніх школах, проф-технічних закладах та вищих навчальних закладах усіх рівнів акредитації	2012-2021 роки	Заг. обсяг, у т.ч.	15,4	16,9	18,4	19,5	21,0	91,2	100,3
		Держ. Бюджет							
		Обл. бюджет	15,4	16,9	18,4	19,5	21,0	91,2	100,3
		Місцевий бюджет							
		Інші джерела							
Сприяння проведенню Всеукраїнського конкурсу бізнес – планів підприємницької діяльності серед молоді та конкурсу «молодий підприємець року»	2012-2021 роки	Заг. обсяг, у т.ч.	1,22	1,50	1,80	2,20	2,30	9,02	9,9
		Держ. Бюджет							
		Обл. бюджет	1,22	1,50	1,80	2,20	2,30	9,02	9,9
		Місцевий бюджет							
		Інші джерела							
Організація конференцій, семінарів, круглих столів, соціологічних досліджень, з питань молодіжного підприємництва	2012-2021 роки	Заг. обсяг, у т.ч.	4,2	4,6	4,9	5,8	6,5	26,0	28,6
		Держ. Бюджет							
		Обл. бюджет	4,2	4,6	4,9	5,8	6,5	26,0	28,6
		Місцевий бюджет							
		Інші джерела							
Сприяння молодіжним центром праці у виконанні програм спрямованих на профорієнтацію, проф.-підготовку і працевлаштування молоді, у тому числі з фізичними вадами	2012-2021 роки	Заг. кільк. заходів	3	3	4	4	4	18	19
Надання допомоги у сприянні організації та діяльності учнівських, студентських трудових загонів, виробничих бригад, учнівських трудових об'єднань	2012-2021 роки	Заг. кільк. заходів	2	3	3	4	4	16	17

Джерело: Регіональна цільова соціальна програма "Молодь Дніпропетровщини на 2012—2021 рр." [27].

шення проблем зайнятості населення в цілому та й особливо молоді.

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні приймаються різні нормативно-правові акти, державні, регіональні та місцеві програми, які покликані врегулювати проблеми зайнятості молоді на ринку праці, але вони, в повній мірі, не вирішують нагальні проблеми молоді у працевлаштуванні в сучасних умовах ринку праці.

Держава сприяє розвитку підприємницької діяльності молоді, визначає механізми її підтримки, але привабливість до підприємницької діяльності у молоді за останні чотири роки зменшилась по всій країні з 24,7% у 2010 році до 18,6% у 2013 році, а на сході країни зменшилась відповідно з 24,3% до 14,1%. Слід відзначити що з п'ятнадцяти видів діяльності малих підприємств прибутки тільки в трьох з них перевищують збитки лише в таких галузях: сільського, лісного і рибного господарства [30].

"Українцям прийдеється освоювати нові ринки праці, наприклад, переорієнтуватись на країни Близького Сходу та Латинської Америки" [14]. Економічне зростання в Латинській Америці йде на фоні відсутності кваліфікованих спеціалістів в галузях нафтовидобутку, енергетики, точного машинобудування і програмування. Потрібні

лікарі, інженери, фармацевти, але конкуренція є надзвичайно жорстка. Некваліфіковані шукачі роботи можуть знайти її в державах Персидської затоки, наприклад, в Катарі або Об'єднаних Арабських Еміратах, де їм також прийдеться конкурувати з азіатами, які уже давно працюють на низькооплачуваних роботах (близько 1 тис. дол. США) та в країнах Близького Сходу [31].

Так, згідно із результатами опитування, проведеного Інститутом Горшеніна серед українських студентів, проблема працевлаштування молоді є найбільш актуальною, 64,5% відповіли, що саме це питання турбує їх найбільше. Водночас лише кожен третій (29,1%) український студент задоволений життям в Україні і бачить перспективи для себе. Серед напрямів можливої еміграції найпопулярнішими є США (16,25) та Велика Британія (15,6%). Серед найпоширеніших причин відмов роботодавців у роботі для молодих — відсутність досвіду роботи за фахом. Проте неофіційно роботодавці називають ще одну причину — надзвичайно високу готовність молодих фахівців до еміграції. Згідно із соціологічними опитуваннями, 41% працівників у віці від 18 до 29 років визнають, що готові виїхати з України заради добре оплачуваної та перспективної роботи. При цьо-

му серед працівників із вищою освітою виїхати з України готові 32% опитаних, а серед тих, хто має науковий ступінь 37% [28].

ВИСНОВКИ

Успішне виконання Стратегії дасть можливість створити необхідні умови для зайнятості населення, підвищення мотивації до праці, професійній підготовці і перепідготовці. Але, з урахуванням того, що лише на третьому етапі Стратегії (2019—2020 рр.) передбачається передача функцій по реалізації державної молодіжної політики органам місцевого самоврядування і громадським об'єднанням, які представляють інтереси молоді, виконання Стратегії є, що найменше, проблематичною, бо координація діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, яку буде здійснювати центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізацію державної політики в молодіжній сфері, позбавляє органи місцевого самоврядування вирішувати самостійно, з урахуванням потреб ринку праці, нагальні питання зайнятості молоді, бо за старою схемою все вирішується десь зверху. Та й політична і фінансова криза, в якій знаходиться в цей час Україна свідчить про те, що зараз надзвичайно складно спрогнозувати ринок праці і навряд чи можливо очікувати позитивних тенденцій і лише на фоні недавньої заяви представників Європарламенту про намір надати Україні фінансову допомогу можна мати надію на певну стабілізацію ринку праці.

Сучасний ринок праці вимагає від випускників навчальних закладів не лише глибоких теоретичних знань, а й здатності самостійно їх застосовувати в нестандартних життєвих ситуаціях. Слід зазначити, що на сьогодні молодь перебуває в таких життєвих умовах, які не передбачені жодними стандартами.

Література:

1. Вишнева Н.Т. Реформи законодавства о защите занятости в странах с развитой рыночной экономикой // Труд за рубежом. — 2002. — № 1. — С. 88.
2. Георгий Эрман. Как страны ЕС решают проблему молодежной безработицы [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://www.ukrrudprom.com/digest/Kak_strani_ES_reshayut_problemu_molodegnoy_bezrobotitsi.html
3. Кейнс Д.М. Общая теория занятости процента и денег [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://books.efaculty.kiev.ua/isekvc/9/>.
4. Дарченко Н.Д., Рижиков В.С., Єськов О.Л., Мікрюков О.М. Економіка праці й соціально-трудові відносини: навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2007. — 252 с.
5. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посібник / Є.П. Качан, О.П. Дяків, В.М. Островерхов та ін.; За ред. Є.П. Качана. — К.: Знання, 2008. — 407 с.
6. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / [А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.]; За наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. — К.: КНЕУ, 2009. — 711 с.
7. Економіка праці та соціально-трудові відносини. О.А. Грішнова: Підручник. — 3-тє вид., випр. і доп. — К.: Т-во "Знання", Коо, 2007. — 559 с.

8. Кууси П. Этот человеческий мир. — М.: Прогресс, 1988. — 368 с.

9. Лібанова Е.М. Легалізація зайнятості — передумова подолання в країнах з перехідною економікою // Бюл. ІПК ДСЗУ. — 2006. — № 1 (9) — С. 5—7.

10. Мельник С., Коропець П., Гуляєв В. Аналітичний огляд стану молодіжної зайнятості в Україні // Україна: аспекти праці. — 2001. — № 1. — С. 3—61.

11. Мерзляк А.В., Михайлов Є.П., Корецький М.Х., Михайлова Г.О. Економіка праці й соціально-трудові відносини: навч. посібник / під ред. проф. Є.П. Михайлова. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 240 с.

12. Мыслители Греции. От мифа к логике: Сочинения. — М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, Харьков: Изд-во Фолио, 1999. — 832 с. (Серия "Антология мысли").

13. Освіта Дніпропетровщини на 2013—2015 рр., Регіональна цільова програма [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.dp.ua/region-programmes>

14. Офіційний портал Федерації роботодавців України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://fru.org.ua/Pages/default.aspx>

15. Офіційний сайт Всесвітнього банку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>

16. Офіційний сайт Головного управління статистики у Дніпропетровській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dneprstat.gov.ua/>

17. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

18. Офіційний сайт Міжнародної організації по міграції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua/>

19. Офіційний сайт Міжнародної організації праці в Україні. Постійне представництво [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/labour>

20. Офіційний сайт статистичного бюро Євростат [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.azs-agzs.ru/showdoc.do?docid=94/>

21. Петюх В.М. Ринок праці та зайнятості: навч. посіб. — К.: МАУП, 1997. — 120 с.

22. Про затвердження державної цільової програми розвитку професійно — технічної освіти на 2011-2015 рр., Указ Президента України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/495-2011-%D0%BF>

23. Про заходи, щодо пріоритетного розвитку освіти в Україні, Указ Президента України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/926/2010>

24. Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року, Указ Президента України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/532/2013?test=dCCMfOm7xBWMZmEZiJ5.GGONI4UUs80msh8le6>

25. Програма сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року, Постанова КМУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1008-2012-%D0%BF>

26. Регіональна стратегія розвитку молодіжної політики Дніпропетровської області на 2014 — 2020 роки "мо-

лоді впевнений старт", Офіційний сайт Обласної Державної Адміністрації Дніпропетровської області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.adm.dp.ua/>

27. Регіональна цільова соціальна програма "Молодь Дніпропетровщини на 2012—2021 рр." [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.dp.ua/>

28. Українська молодь не протестує, а емігрує. Анастасія Зануда. ВВС Україна [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2011/12/111209_jobless_youth_ukraine_az.shtml

29. Эрхард Людвиг. Благосостояние для всех [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.e-reading.ws/book.php?book=67568>

30. TNS В Украине (исследования MMI 2010/2, MMI 2011/2, MMI 2012/2, MMI 2013/2) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://comments.ua/>

References:

1. Vyshnevskaya, N.T. (2002), "The reform legislation on the employment situation in developed countries", *Trud za rubezhom*, vol. 1, p. 88.

2. Erman, H. (2013), "As EU countries solve the problem of Unemployment of young people", [Online], available at: http://www.ukrrudprom.com/digest/Kak_strani_ES_reshayut_problemu_molodegnoy_bezrabotitsi.html (Accessed 12 Dec 2013).

3. Keynes, J.M. (1936), *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Harcourt, New York.

4. Darchenko, N. D. Ryzhikov, V. S. Yes'kov, O. L. and Mikriukov, O. M. (2007), *Ekonomika pratsi i sotsial'no-trudovi vidnosyny* [Labour economics and social and labor relations], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.

5. Kachan, Ye. P. Diakiv, O. P. and Ostroverkhov, V. M. (2008), *Ekonomika pratsi i sotsial'no-trudovi vidnosyny* [Labour economics and social and labor relations], Znannia, Kyiv, Ukraine.

6. Kolot, A. M. Hrishnova, O. A. Herasymenko O. O. and others (2009), *Ekonomika pratsi i sotsial'no-trudovi vidnosyny* [Labour economics and social and labor relations], KNEU, Kyiv, Ukraine.

7. Hrishnova, O. A. (2007), *Ekonomika pratsi i sotsial'no-trudovi vidnosyny* [Labour economics and social and labor relations], 3rd ed., Znannia, Kyiv, Ukraine.

8. Kuusy, P. (1988), *Etot chelovecheskiy myr* [That is the human world], Prohress, Moscow, Russia.

9. Libanova, E.M. (2006), "Legalization of employment is the precondition of overcoming the poverty in countries with economies in transition", *Biuletin' instytutu pidhotovky kadriv derzhavnoi sluzhby zajniatosti Ukrainy*, vol.1 (9), pp. 5—7.

10. Mel'nyk, S. Koropets', P. and Hulciaiev, V. (2001), "The analytical overview of youths employment condition in Ukraine", *Ukraina: aspekty pratsi*, vol. 1, pp. 3—61.

11. Merzliak, A.V. Mykhajlov, Ye.P. Korets'kiy, M.Kh. and Mykhajlova H.O. (2005), *Ekonomika pratsi i sotsial'no-trudovi vidnosyny* [Labour economics and social and labor relations], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.

12. Mysliteli Grecii. Ot mifa k logike: Sochinenija [The Greece philosophers. From myth to logic: Essays] (1999), Izdatel'stvo Folio, Kharkiv, Ukraine.

13. The Dnipropetrovsk Regional State Administration (2013), "Regional target-oriented program "Education of Dnipropetrovsk Oblast for 2013—2015", available at:

<http://oblrada.dp.ua/region-programmes> (Accessed 22 Dec 2013).

14. The official site of Federation of Employers of Ukraine (2014), available at: <http://fru.org.ua/Pages/default.asp> (Accessed 12 Apr 2014).

15. The official site of the World Bank (2014), available at: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (accessed 06 Apr 2014).

16. The official site of Central administrative board of statistics in Dnipropetrovsk Oblast (2014), available at: <http://www.dneprstat.gov.ua> (accessed 08 Apr 2014).

17. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2014), available at: www.ukrstat.gov.ua (accessed 08 Apr 2014).

18. The official site of International Organization of Migration (2014), available at: <http://iom.org.ua/ua/> (accessed 15 Apr 2014).

19. The official site of International Labour Organization (2014), available at: <http://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/labour> (accessed 19 Apr 2014).

20. The official site of Eurostat (2014), available at: <http://www.azs-agzs.ru/showdoc.do?docid=94> (accessed 20 Apr 2014).

21. Petiukh, V.M. (1997), *Rynok pratsi ta zajniatosti* [Labour market and employment], MAUP, Kyiv, Ukraine.

22. The President of Ukraine (2011), Decree "On approval of the State program of development of vocational technical training for 2011—2015", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/495-2011-%D0%BF> (accessed 12 Apr 2014).

23. The President of Ukraine (2010), Decree "On activities about priority development of education in Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/926/2010> (accessed 16 Apr 2014).

24. The President of Ukraine (2010), Decree "The strategy of youth policy development until 2020", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/532/2013?test=dCCMfOm7xBWMZmIEZiJ5.GGOHI4UU-s80msh8le6> (Accessed 14 Apr 2014).

25. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), "The Program of assistance of population employment and stimulation for creation of new place of work until 2017", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1008-2012-%D0%BF> (Accessed 14 Apr 2014).

26. The Dnipropetrovsk Regional State Administration (2013), "Regional strategy of development of youth policy of Dnipropetrovsk region for 2014—2020", available at: <http://www.adm.dp.ua> (Accessed 15 Apr 2014).

27. The Dnipropetrovsk Regional State Administration (2013), "Regional target-oriented program "The youth of Dnipropetrovsk for 2012—2012", available at: <http://oblrada.dp.ua> (Accessed 16 Apr 2014).

28. Zanuda, A. (2011), "Ukrainian young people do not protest, they emigrate", available at: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2011/12/111209_jobless_youth_ukraine_az.shtml (Accessed 12 Apr 2014).

29. Erkhart, L. (2001), *Blahosostoianye dlja vsekh* [The Economics of Success], available at: <http://www.e-reading.ws/book.php?book=67568> (Accessed 13 Apr 2014).

30. TNS in Ukraine (researches MMI 2010/2, MMI 2011/2, MMI 2012/2, MMI 2013/2), available at: <http://comments.ua/> (Accessed 21 Apr 2014).

Стаття надійшла до редакції 27.05.2014 р.